

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet,
Postboks 8036 Dep,
030 Oslo.

7. mai 2012

Høringssvar til NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning

Elev- og lærlingombudene i Akershus, Finnmark, Hedmark, Nord-Trøndelag, Oppland, Sør-Trøndelag, Telemark, Vestfold og Østfold har gått sammen og skrevet et høringssvar til NOU'ens kapittel 3 Skolens demokratioppdrag. Som elev- og lærlingombud har vi et mandat som særlig fokuserer på å gjøre elever bevisste på egne rettigheter, og på sitt ansvar som en del av et demokrati. Både på skolen og ellers. Våre mandat omfatter elever og lærlinger i videregående opplæring, ikke elever i grunnskolen.

Gode arenaer for elevmedvirkning og et stødig elevdemokrati er viktig for å ha en skole som fortsatt har dette som grunnpilarer – både i teori og praksis.

Innføring av et nytt demokratifag i grunnskolen

Utvalget foreslår at det innføres et nytt og bredere demokratifag i grunnskolen til å ivareta en del av innholdet i det tidligere elevrådsfaget som er foreslått avvirket i St.mld. 22 (2010-2011) *Motivasjon – mestring – muligheter*. Elevrådsfaget i grunnskolen inneholdt blant annet praktisk trening i demokratisk deltagelse. Utvalget henviser også til en rekke ulike forskning som sier at det er kunnskap om demokratideltagelse som mangler i skolen i dag. Det kan ut i fra dette virke som at et eget demokratifag kan være med på å løse dette.

I skolen i dag er demokratiforståelse en del av flere fag som samfunnslære og religion og etikk. Å opprette et nytt fag er ikke en enkel prosess, læreplaner, læremidler og kompetanse er noe som må på plass, den er heller ikke kostnadsfri. I NOU'ens kapittel 10 skrives det om økonomiske konsekvenser, og her står det at: *”Utvalget forutsetter at innføringen av et nytt demokratifag i grunnskolen vil skje innenfor dagens timetall. Innføringen vil derfor ikke ha økonomiske konsekvenser utover utgifter forbundet med en eventuell etterutdanning av lærere.”*

Vi støtter ikke dette forslaget, og mener man heller må se på muligheter for å integrere mer demokratiforståelse og kunnskap om medborgerskap i eksisterende fag, slik som Utdanningsdirektoratet foreslår. Dette er en bedre løsning enn å starte opp noe nytt. Det synes også unødvendig å skille ”demokratiets teori og praksis” i ulike fag. En slik videreutvikling av eksisterende fag burde ikke kun begrenses til grunnskolen, men også implementeres i videregående opplæring.

Skolevalg

Utvalgets forslag om å gjøre skolevalgene obligatorisk i videregående opplæring er et godt forslag, og støttes. Det er positivt at også ungdomsskoleelevene får mulighet til å delta, de bør i tillegg oppfordres til å delta.

Elevgrupperåd

Utvalgets forslag om lovfesting av elevgrupperåd støttes fullt ut. Den gamle ordningen ”klassens time” falt ut av forskriften når klassebegrepet forsvant. I dag er det svært varierende om hvorvidt klassen/gruppa får muligheten til å diskutere saker som opptar de seg i mellom og med sin elevrådsrepresentant i undervisningstida. Elevombudene opplever at spørsmål om retten til klassens time går igjen når vi er ute på skolene på besøk.

Klassens time var tidligere forskriftsfestet., og er en forutsetning for et godt elevdemokrati på skolen. Det er en arena der elevrådsrepresentanten/tillitseleven får diskutere saker med sine medlever, samt få innspill til saker. Vi ser derfor ikke at en egen utredning om hvorvidt dette skal lovfestes eller ikke er nødvendig.

Begrepet elevgrupperåd er forvirrende og oppfattes som å kunne sikte til flere ting. Her må man kunne kalle en spade for en spade, og kalle dette for klassens time som allerede er et kjent begrep.

Forskriftsfesting av rett til elevrådsmidler

Forslaget om forskriftsfesting av elevrådsmidler støttes. Det bør også forskriftsfestes et beløp, gjerne ut fra elevtall. Det er stor forskjell mellom skolene både i aktivitetsnivå og midler til disposisjon, og til en viss grad er det slik at det ene forutsetter det andre.

En forskriftsfesting av elevrådsmidler bør følges av noen enkle retningslinjer over hva pengene kan brukes til og ikke. Øremerkede elevrådsmidler bør for eksempel ikke kunne brukes til å dekke lønnskostnader for elevrådskontakt etc.

Kompetanseheving for lærere med ansvar for elevråd (elevrådskontakten)

Elevrådskontakten er en viktig støttespiller og ressurs for elevrådene. En dyktig lærer/voksenperson (elevrådskontakten er ikke alltid ansatt som lærer, men kan være miljøarbeider etc.) som bistår og tilrettelegger for et aktivt elevråd gir resultater i form av aktive elevråd. Elevrådskontakten er ofte alene om å ha en slik rolle på sin skole, og har dermed et minimalt nettverk. Felles kompetanseheving for elevrådskontakter vil gi både økt kompetanse og økt nettverk der man kommer i kontakt med andre i samme rolle.

Elev- og lærlingombudene arbeider med skolering av elevråd, og har i tillegg til å lage en egen "kokebok" for elevrådsarbeid startet et arbeid med en tilsvarende "kokebok" for elevrådskontakter.

Forslaget støttes.

Forsøksprosjekt med regionale lærlingråd

Regionale lærlingråd praktiseres av blant annet Aust-Agder og Vestfold fylkeskommune i dag. I resten av våre fylker har man i dag få arenaer der lærlinger påvirker den videregående opplæringen. De har varierende representasjon i bedriftene sine, ofte med bakgrunn i varierende kunnskaper om rettighetene til representasjon, både hos lærling og bedrift. Opplæringskontorene har lærlingrepresentasjon i sine styrever.

I dag skal lærlinger være representerte i fylkets yrkesopplæringsnemnd, men denne representanten skal "oppnevnes av et organ som representerer elever og lærlinger". Dette betyr i praksis at det er Elevorganisasjonen som oppnevner representanter i mange av fylkene. Disse er ikke alltid lærlinger eller elever på yrkesfaglig opplæring i det hele tatt.

Det bør absolutt prøves ut en ordning med regionale lærlingråd. Disse bør ha en eller annen tilknytning til yrkesopplæringsnemndene.

Åpen skole

Det er et viktig prinsipp at skolen oppleves som og er en åpen arena. Men i utvalgets rapport er det uklart som menes med åpenhet. Hva slags åpenhet, og for hvem eller hva? Det må skilles mellom det å åpne for og oppfordre til å invitere eksterne aktører inn i undervisninga og å ha fri tilgang for ulike aktører på skolens område. Det bør ikke slippes opp for at hvem som helst kan oppholde seg på

skolens område for profilere seg selv og promotere sitt budskap. Skolen er også elevenes ”arbeidsplass”, og de bør få bestemme hva de ønsker å utsettes for i sin arbeidshverdag.

Fravær i videregående opplæring

Utvalgets forslag om å utvide antall fraværsdager til 20 dager støttes. Samtidig må det tas tak i den varierende praksisen på området, og gis klare retningslinjer for føring av fravær. I Elevundersøkelsen trekkes det frem at elevene er misfornøyde med at håndhevingen av regler i skolen praktiseres ulikt fra lærer til lærer. Dette gjelder også fravær.

Elev- og lærlingombudene er enige i at elevs rett til å få strøket fravær i videregående skole bør utvides som et ledd i å verdsette engasjement i ulike organisasjoner utenfor skolen. I den sammenhengen er det imidlertid viktig å skille mellom det som i Opplæringslovas forskrift § 3-47 omtales som helse- og velferdsgrunner (punkt a), og de andre årsakene som listes opp som mulig årsak til at fravær ikke skal føres på vitnemål (punkt b-f). I Opplæringslovas forskrift § 3-47 bør det derfor legges til følgende setning før leddet om organisert studiearbeid:

”For fravær der det kan dokumenterast at fraværet skyldast arbeid etter bokstavane b til f, kan ein elev i tillegg krevje at ytterlegare ti skoledagar ikkje blir ført på vitnemålet eller kompetansebeviset.”

Endringsforslaget medfører altså at elever fortsatt vil kunne kreve at opptil ti dager blir strøket med begrunnelse i helse- og velferdsgrunner. Det som er nytt er at det blir mulighet til å kreve opptil 20 dager for helse og velferdsgrunner og de andre årsakene som listes opp i §3-47 til sammen. Dag 11 og utover gjelder altså kun for årsakene listet opp i punkt b-f. Begrunnelsen for dette, er at det kun er årsakene i punkt b-f som er knyttet til elevens engasjement og aktivitet i organisasjonsarbeid utenfor skolen.

Utover dette foreslås det at forskriftens § 3-47 forblir uendret.

Tillitsverv og lignende kan gi grunnlag for alternative arbeidskrav i relevante fag

Her er det snakk om tilpasset opplæring for elever som allerede er lovfestet i Opplæringslova, § 1-3. Det er svært varierende praksis på området når det kommer til elever med behov for tilpasset opplæring på grunn av fravær. Vi er positive til at dette løftes frem i økt grad.

Med vennlig hilsen

Elev- og lærlingombudet i Akershus, Andreas Nilsson
Elev- og lærlingombudet i Finnmark, Siren Storli
Elev- og lærlingombudet i Hedmark, Brede Skogbakken
Elev- og lærlingombudet i Nord-Trøndelag, Torun Hegre
Elev- og lærlingombudet i Oppland, Kjerstin G. Lundgård
Elev- og lærlingombudet i Sør-Trøndelag, Espen Agøy Hegge
Elev- og lærlingombudet i Telemark, Ole Marius Vollen
Elev- og lærlingombudet i Vestfold, Anneline Thommesen
Elev- og lærlingombudet i Østfold, Rune Vold Vallner

www.elevombudene.no